Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΊΟΥ (έβδομο τμήμα)

της 10ης Ιουνίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων οι οποίες συνάπτονται με καταναλωτές – Πεδίο εφαρμογής – Άρθρο 1, παράγραφος 2 – Εθνικές νομοθετικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου – Πρόωρη λύση της συμβάσεως δανείου λόγω καταγγελίας – Σώρευση τόκων δανείου και τόκων υπερημερίας»

Στην υπόθεση C-192/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Krajský súd v Prešove (περιφερειακό δικαστήριο του Prešov, Σλοβακία) με απόφαση της 9ης Μαρτίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Μαΐου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

Prima banka Slovensko a.s.

κατά

HD,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έβδομο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Kumin, πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz και I. Ziemele (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Ricziová,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους R. Lindenthal και N. Ruiz García,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβακική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 2, και του άρθρου 169, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, του άρθρου 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7 παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), όπως ερμηνεύθηκαν από το Δικαστήριο με την απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Banco Santander και Escobedo Cortés (C-96/16 και C-94/17, στο εξής: απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés, EU:C:2018:643).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Prima banka Slovensko a.s. και του HD σχετικά με την καταβολή των ποσών που οφείλονται κατόπιν της πρόωρης λύσεως, λόγω καταγγελίας, συμβάσεως καταναλωτικού δανείου συναφθείσας μεταξύ των μερών αυτών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 έχει ως εξής:

«[Εκτιμώντας] ότι οι νομοθετι[κ]ές ή κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών που καθορίζουν, άμεσα ή έμμεσα, τους όρους των συμβάσεων με τους καταναλωτές θεωρείται ότι δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες· ότι, κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται να υπάγονται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας οι ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και αρχές ή διατάξεις διεθνών συμβάσεων, στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα· ότι, γι' αυτό τον λόγο, η έκφραση "νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου" που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 2 καλύπτει τους κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται κατά νόμο μεταξύ των συμβαλλομένων, εάν δεν έχει συμφωνηθεί άλλως·».

4 Το άρθρο 1 της ως άνω οδηγίας προβλέπει:

«1. Η παρούσα οδηγία έχει αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.

2. Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και διατάξεις ή αρχές διεθνών συμβάσεων στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα, ιδίως στον τομέα των μεταφορών, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

5 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και κατ[α]ναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν

δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

6 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Το σλοβακικό δίκαιο

Ο αστικός κώδικας

7 Το άρθρο 54, παράγραφος 1, του Občiansky zákonník (αστικού κώδικα) ορίζει τα εξής:

«Οι ρήτρες συμβάσεως συναφθείσας με καταναλωτή δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από τον παρόντα νόμο εις βάρος του καταναλωτή. Ειδικότερα, ο καταναλωτής δεν μπορεί να παραιτηθεί εκ των προτέρων από τα δικαιώματα που του αναγνωρίζονται από τον παρόντα νόμο ή από ειδικές διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών ούτε να επιδεινώσει με άλλον τρόπο τη συμβατική του θέση.»

8 Το άρθρο 517, παράγραφος 2, του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση μη εμπρόθεσμης εξοφλήσεως χρηματικής οφειλής, ο δανειστής δικαιούται επίσης να απαιτήσει από τον οφειλέτη την καταβολή τόκων υπερημερίας, πλέον της εξοφλήσεως της οφειλής, όταν ο οφειλέτης δεν υποχρεούται βάσει του νόμου αυτού να καταβάλει ορισμένο ποσό λόγω υπερημερίας. Το ύψος των τόκων υπερημερίας και του καταβλητέου λόγω υπερημερίας ποσού ορίζεται με εκτελεστικό διάταγμα.»

9 Το άρθρο 519 του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«Ο δανειστής διατηρεί το δικαίωμα αποζημιώσεως για τη ζημία που υπέστη λόγω υπερημερίας του οφειλέτη. Ωστόσο, στην περίπτωση μη εμπρόθεσμης εξοφλήσεως χρηματικής οφειλής, ο δανειστής μπορεί να απαιτήσει αποζημίωση μόνον στο μέτρο που η ζημία την οποία υπέστη δεν καλύπτεται από τους τόκους υπερημερίας ή το καταβλητέο λόγω υπερημερίας ποσό.»

Το κυβερνητικό διάταγμα 87/1995

10 Το άρθρο 3a του κυβερνητικού διατάγματος 87/1995 ορίζει τα εξής:

«(1) Όταν αντικείμενο της συμβάσεως που συνήφθη με καταναλωτή είναι η χορήγηση δανείου στον καταναλωτή, οι επιβαλλόμενες κυρώσεις για τη μη εμπρόθεσμη αποπληρωμή του δανείου από τον καταναλωτή δεν μπορούν να υπερβούν συνολικά, κατά περισσότερο από 10 ποσοστιαίες μονάδες ετησίως, την πιο πρόσφατα δημοσιευθείσα πριν από την υπερημερία βάσει ειδικής διατάξεως […] μέση τιμή του ετήσιου πραγματικού επιτοκίου και δεν μπορούν, επίσης, να υπερβούν το τριπλάσιο των τόκων υπερημερίας που ορίζει η παρούσα κυβερνητική πράξη· κρίσιμο θεωρείται εν προκειμένω το πραγματικό ετήσιο επιτόκιο για τη χορήγηση παρόμοιων πιστώσεων σε καταναλωτές.

(2) Ως κυρώσεις κατά την έννοια της παραγράφου 1 νοούνται οι τόκοι υπερημερίας, ποινικές ρήτρες και κάθε άλλου είδους παροχές που οφείλονται σε περίπτωση υπερημερίας του καταναλωτή ως προς την αποπληρωμή του δανείου.

(3) Εάν οι κυρώσεις της παραγράφου 1 ανέρχονται στο ποσό των χορηγηθέντων κεφαλαίων, οι περαιτέρω κυρώσεις για τη μη εμπρόθεσμη αποπληρωμή των κεφαλαίων από τον καταναλωτή δεν μπορούν να υπερβούν το ποσό των τόκων υπερημερίας που ορίζει η παρούσα κυβερνητική πράξη.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

11 Στις 17 Ιουνίου 2016 ο HD συνήψε σύμβαση καταναλωτικού δανείου με την Prima banka Slovensko για ποσό 5 700 ευρώ με επιτόκιο 7,90 %. Το δάνειο ήταν αποπληρωτέο σε 96 μηνιαίες δόσεις.

12 Από τον Σεπτέμβριο του 2017, ο HD δεν κατέβαλλε πλέον τις μηνιαίες δόσεις αποπληρωμής. Ως εκ τούτου, η Prima banka Slovensko έλυσε πρόωρα τη σύμβαση δανείου με καταγγελία, στις 28 Δεκεμβρίου 2017, και απαίτησε την άμεση αποπληρωμή ποσού ύψους 5 083,79 ευρώ ως υπολειπόμενου ανεξόφλητου κεφαλαίου. Περαιτέρω, η Prima banka Slovensko αξίωσε, επί τη βάσει των όρων της συμβάσεως δανείου, μεταξύ άλλων, την καταβολή τόκων υπερημερίας ύψους 5 %, τόσο επί του αρχικού κεφαλαίου του δανείου όσο και επί των οφειλόμενων τόκων, και δη για την περίοδο από τη λύση της δανειακής συμβάσεως μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του συνολικού ποσού του δανείου, καθώς και την καταβολή συμβατικών τόκων ύψους 7,90 % για την ίδια περίοδο.

13 Με απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2019, το Okresný súd Kežmarok (περιφερειακό δικαστήριο του Kežmarok, Σλοβακία), ενώπιον του οποίου προσέφυγε η Prima banka Slovensko, δέχθηκε, αφενός, την αγωγή της τελευταίας με αίτημα να υποχρεωθεί ο HD να καταβάλει τόκους υπερημερίας έως την πλήρη εξόφληση του κεφαλαίου του δανείου και, αφετέρου, απέρριψε την αγωγή κατά το μέρος που ζητούσε να υποχρεωθεί ο HD στην καταβολή συμβατικών τόκων για την εν λόγω περίοδο, με το σκεπτικό ότι το σλοβακικό δίκαιο δεν επέτρεπε τοιαύτη σώρευση τόκων. Επιπλέον, το συγκεκριμένο δικαστήριο επισήμανε ότι ρήτρα συμβάσεως δανείου η οποία προβλέπει τη σώρευση τόκων υπερημερίας και συμβατικών τόκων έχει ήδη χαρακτηρισθεί ως «καταχρηστική» από τα σλοβακικά δικαστήρια.

14 Η Prima banka Slovensko άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής, υποστηρίζοντας ότι από την απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés προκύπτει ότι ο δανειολήπτης που δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές υποχρεώσεις του οφείλει, σε περίπτωση πρόωρης λύσεως, λόγω καταγγελίας, της συμβάσεως δάνειου που συνήψε, όχι μόνον να καταβάλει τόκους υπερημερίας, αλλά και συμβατικούς τόκους μέχρι την αποπληρωμή του κεφαλαίου του δανείου.

15 Το αιτούν δικαστήριο, επιληφθέν της εν λόγω εφέσεως, επισημαίνει ότι, δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου, η εκπρόθεσμη εξόφληση ληξιπρόθεσμης οφειλής γεννά υπέρ του δανειστή δικαίωμα για την καταβολή τόκων υπερημερίας, την αποκατάσταση της ζημίας που πράγματι υπέστη και την ενδεχόμενη καταβολή των ποινικών ρητρών. Ωστόσο, οι αξιώσεις αυτές οριοθετούνται, στην περίπτωση των συμβάσεων οι οποίες συνάπτονται από καταναλωτή, από το άρθρο 54, παράγραφος 1, το άρθρο 517, παράγραφος 2, και το άρθρο 519 του αστικού κώδικα, τα

οποία καθορίζουν ανώτατο όριο για το σύνολο των ποινών οι οποίες μπορούν να καταπέσουν και απαγορεύουν οι όροι της συμβάσεως να επιβαρύνουν τον καταναλωτή με υποχρεώσεις που βαίνουν πέραν της αποκαταστάσεως της ζημίας που πράγματι υπέστη ο δανειστής.

16 Το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι η σωρευτική επιβολή συμβατικών τόκων και τόκων υπερημερίας για το χρονικό διάστημα από την πρόωρη λύση της συμβάσεως δανείου λόγω καταγγελίας μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του κεφαλαίου του δανείου, αφενός, συνεπάγεται υπέρβαση του ανωτάτου ορίου που καθορίζει ο νόμος και, αφετέρου, συνεπάγεται κατ' ανάγκην επιδείνωση της καταστάσεως του καταναλωτή.

17 Ειδικότερα, μολονότι είναι αληθές ότι οι συμβατικοί τόκοι αντιστοιχούν στην αντιπαροχή για τη διάθεση του δανεισθέντος κεφαλαίου και ότι το εν λόγω κεφάλαιο παραμένει στη διάθεση του δανειολήπτη ενόσω αυτός δεν το έχει αποπληρώσει ολοσχερώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η σώρευση των ως άνω τόκων με τους τόκους υπερημερίας παρέχει στην τράπεζα τη δυνατότητα να επιτύχει κάτι περισσότερο από την αποκατάσταση της πράγματι προκληθείσας σε αυτή ζημίας την οποία της εγγυώνται οι εθνικές διατάξεις. Λαμβανομένου υπόψη του πλεονεκτήματος αυτού, η τράπεζα θα μπορούσε να παρακινηθεί να προβεί, με την παραμικρή καθυστέρηση πληρωμής, σε πρόωρη λύση με καταγγελία της συμβάσεως δανείου. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η κατάσταση αυτή προκαλεί ακόμη μεγαλύτερη ανησυχία εκ του λόγου ότι οι τράπεζες δεν τηρούν εν γένει την υποχρέωση εκτιμήσεως της φερεγγυότητας των καταναλωτών πριν από τη σύναψη δανειακής συμβάσεως, όπως τούτο προβλέπεται από την οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66, και διορθωτικά ΕΕ 2009, L 207, σ. 14, ΕΕ 2010, L 199, σ. 40, και ΕΕ 2011, L 234, σ. 46). Εν προκειμένω, κατά το αιτούν δικαστήριο, αν η Prima banka Slovensko είχε προβεί στην εκτίμηση αυτή, θα μπορούσε να διαπιστώσει την έλλειψη φερεγγυότητας του HD.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Krajský súd v Prešove (περιφερειακό δικαστήριο του Prešov, Σλοβακία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η οδηγία 93/13[…], και ειδικότερα το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, σε συνδυασμό με την ερμηνεία που δόθηκε με την απόφαση [Banco Santander και Escobedo Cortés], έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε ρύθμιση, όπως η προστατευτική διάταξη-πλαίσιο του άρθρου 54, παράγραφος 1, του Občiansky zákonník (αστικού κώδικα), η οποία δεν επιτρέπει να περιέλθει ο καταναλωτής βάσει συμβατικών ρητρών σε θέση δυσμενέστερη από εκείνη στην οποία θα βρισκόταν βάσει διατάξεως νόμου η οποία παρέχει στον πιστωτή, σε περίπτωση υπερημερίας του καταναλωτή ως προς την αποπληρωμή δανείου, τα ακόλουθα δικαιώματα:

– το δικαίωμα του πιστωτή να λάβει τόκους υπερημερίας υπολογιζόμενους με επιτόκιο του οποίου το ανώτατο όριο προσδιορίζεται με κυβερνητική πράξη,

– το δικαίωμα του πιστωτή να επιβάλει άλλες κυρώσεις σε βάρος του καταναλωτή, οι οποίες δεν μπορούν να υπερβούν, μαζί με τους τόκους υπερημερίας, το κύριο ποσό του εισέτι οφειλόμενου κεφαλαίου του δανείου,

– το δικαίωμα αποζημιώσεως του πιστωτή σε περίπτωση που η ζημία την οποία αυτός υπέστη υπερβαίνει το ποσό των τόκων υπερημερίας, και δη το δικαίωμα απεριόριστης αποζημιώσεως του πιστωτή για την αποκατάσταση της πραγματικής ζημίας που υπέστη.

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, πρέπει να θεωρηθεί ότι το υψηλό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων του καταναλωτή, βάσει του άρθρου 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων […], του άρθρου 4, παράγραφος 2, και του άρθρου 169, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, αντιτίθεται στην εκ μέρους του καταναλωτή καταβολή στον πιστωτή, λόγω μη εμπρόθεσμης εκπληρώσεως των συμβατικών υποχρεώσεών του, ενός κατ' αποκοπήν ποσού για την κάλυψη των εξόδων του αντί της καταβολής του ισόποσου της ζημίας που πράγματι υπέστη ο πιστωτής, ακόμη και όταν το πραγματικό ύψος της ζημίας είναι μικρότερο του κατ' αποκοπήν ποσού των εξόδων;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

19 Η Σλοβακική Κυβέρνηση προβάλλει ένσταση απαραδέκτου του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, υποστηρίζοντας, αφενός, ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν εκθέτει ούτε τους λόγους για τους οποίους υποβλήθηκε το ερώτημα αυτό ούτε τη σχέση μεταξύ των διατάξεων της οδηγίας 93/13 των οποίων ζητείται η ερμηνεία και της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας και, αφετέρου, ότι το ερώτημα αυτό είναι υποθετικό στο μέτρο που δεν είναι αναγκαίο για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, δεδομένου ότι η εν λόγω διαφορά μπορεί να επιλυθεί επί τη βάσει των διατάξεων του εθνικού δικαίου.

20 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι αμφιβολίες του ως προς τη συμβατότητα της σλοβακικής νομοθεσίας και, ιδίως, του άρθρου 54, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα με τις διατάξεις της οδηγίας 93/13 απορρέουν από την απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο αποκλινουσών ερμηνειών από τα σλοβακικά δικαστήρια.

21 Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι από την απόφαση αυτή θα μπορούσε να συναχθεί, όπως υποστηρίζει η Prima banka Slovensko, ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 αντιτίθενται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα το οποίο, σε συνδυασμό με το άρθρο 517, παράγραφος 2, και το άρθρο 519 του αστικού κώδικα, καθώς και με τις διατάξεις του κυβερνητικού διατάγματος 87/1995, απαγορεύει μια σύμβαση δανείου συναφθείσα με καταναλωτή να παρέχει τη δυνατότητα στον δανειστή, σε περίπτωση πρόωρης λύσεως λόγω καταγγελίας της συμβάσεως δάνειου, να αξιώσει πέραν της καταβολής τόκων υπερημερίας και την καταβολή συμβατικών τόκων μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του ποσού του δανείου.

22 Τούτου δοθέντος, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά επίσης ότι οι συμβατικές ρήτρες που επιτρέπουν τη σώρευση συμβατικών τόκων με τόκους υπερημερίας δημιουργούν σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων, εις βάρος του καταναλωτή.

23 Δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο έχει επιληφθεί αγωγής με αίτημα να υποχρεωθεί ο καταναλωτής στην καταβολή συμβατικών τόκων μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του κεφαλαίου του δανείου, επιπλέον της καταβολής τόκων υπερημερίας, η επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται κατ' ανάγκην από την απάντηση του Δικαστηρίου στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

24 Κατά συνέπεια, η απόφαση περί παραπομπής εκθέτει επαρκώς κατά νόμον τόσο τους λόγους που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερώτημα στο Δικαστήριο όσο και τη σχέση μεταξύ των διατάξεων της οδηγίας 93/13 των οποίων την ερμηνεία ζητεί το αιτούν δικαστήριο, της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας και της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί το εν λόγω δικαστήριο.

25 Συνεπώς, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

26 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, όπως ερμηνεύθηκαν από το Δικαστήριο με την απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ο καταναλωτής ο οποίος συνήψε σύμβαση δανείου με επαγγελματία δεν μπορεί να υποχρεωθεί, βάσει των όρων της συμβάσεως αυτής, σε περίπτωση πρόωρης λύσεως λόγω καταγγελίας της συμβάσεως δανείου, να καταβάλει στον επαγγελματία τους συμβατικούς τόκους για την περίοδο από την ως άνω λύση μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του κεφαλαίου του δανείου, εφόσον η καταβολή τόκων υπερημερίας και λοιπών συνομολογηθεισών ποινικών ρητρών που οφείλονται βάσει της εν λόγω συμβάσεως παρέχει τη δυνατότητα αποκαταστάσεως της ζημίας την οποία πράγματι υπέστη ο επαγγελματίας.

27 Κατ' αρχάς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει, αφενός, ότι, δυνάμει του άρθρου 519 του αστικού κώδικα, ο πιστωτής δικαιούται, σε περίπτωση εκπρόθεσμης πληρωμής χρηματικής οφειλής, να αξιώσει αποκατάσταση της εντεύθεν ζημίας, εφόσον αυτή δεν καλύπτεται από τους τόκους υπερημερίας, το ύψος των οποίων περιορίζεται, όσον αφορά τις συμβάσεις δανείου τις οποίες συνάπτουν καταναλωτές, από το άρθρο 3a του κυβερνητικού διατάγματος 87/1995.

28 Αφετέρου, σύμφωνα με το άρθρο 54, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα, ο καταναλωτής δεν μπορεί να παραιτηθεί εκ των προτέρων από τα δικαιώματα που του αναγνωρίζονται από τον κώδικα αυτόν ή από ειδικές διατάξεις, ούτε να επιδεινώσει κατ' άλλον τρόπο τη συμβατική του θέση.

29 Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι εν λόγω εθνικές διατάξεις αποσκοπούν στη διασφάλιση της προστασίας του καταναλωτή, καθόσον αυτός δεν μπορεί να υποχρεωθεί, σε περίπτωση πρόωρης λύσεως, λόγω καταγγελίας, της συμβάσεως δανείου την οποία συνήψε με επαγγελματία, να καταβάλει συμβατικούς τόκους, δεδομένου ότι η καταβολή τόκων υπερημερίας και τυχόν ποινικών ρητρών που προβλέπει η σύμβαση αυτή καθώς και, ενδεχομένως, η καταβολή αποζημιώσεως καλύπτουν τη ζημία που πράγματι υπέστη ο συγκεκριμένος επαγγελματίας.

30 Στο μέτρο που, με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν αντιβαίνουν στο άρθρο 6, παράγραφος 1, και στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 οι εν λόγω εθνικές διατάξεις, επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, σκοπός της είναι η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή.

31 Επιπλέον, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, οι συμβατικές ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου δεν υπόκεινται στις διατάξεις της οδηγίας.

32 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει επανειλημμένως ότι, όπως προκύπτει από τη δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13, η εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής την οποία προβλέπει το άρθρο 1, παράγραφος 2, εκτείνεται στις διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες εφαρμόζονται μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ανεξαρτήτως της επιλογής τους και στις διατάξεις που εφαρμόζονται κατ' αρχήν, ήτοι ελλείψει διαφορετικής σχετικής συμφωνίας των μερών. Η εξαίρεση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι θεμιτώς τεκμαίρεται ότι ο εθνικός νομοθέτης καθιέρωσε μια ισορροπία μεταξύ του συνόλου των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε ορισμένες συμβάσεις, ισορροπία την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε ρητώς να διατηρήσει (απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

33 Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει, κατ' ουσίαν, ότι η εν λόγω εξαίρεση καλύπτει τις νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου εκτός από αυτές που αφορούν τον έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών, ιδίως των σχετικών με το εύρος των εξουσιών του εθνικού δικαστή για την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας (απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Εν προκειμένω, πρώτον, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι εθνικές διατάξεις οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο της προδικαστικής παραπομπής είναι νομοθετικής ή κανονιστικής φύσεως και δεν περιλαμβάνονται στην επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση.

35 Δεύτερον, αφενός, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 28 της παρούσας αποφάσεως, ότι, δυνάμει του άρθρου 54, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα, ο καταναλωτής δεν μπορεί να παραιτηθεί εκ των προτέρων από τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν ο κώδικας αυτός ή ειδικές διατάξεις, οπότε τα εν λόγω δικαιώματα είναι δεσμευτικά για τα συμβαλλόμενα μέρη, ανεξαρτήτως των όσων έχουν συμφωνήσει στην επίμαχη σύμβαση. Αφετέρου, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι οι εθνικές διατάξεις τις οποίες αφορά η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν αφορούν το εύρος των εξουσιών του εθνικού δικαστή για την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας και, γενικότερα, δεν φαίνεται να αφορούν τον έλεγχο των καταχρηστικών ρητρών. Κατά συνέπεια, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, οι εν λόγω εθνικές διατάξεις εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13.

36 Τούτου δοθέντος, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει επίσης ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση δανείου περιλαμβάνει ρήτρα η οποία επιβάλλει στον καταναλωτή, σε περίπτωση πρόωρης λύσεως της συμβάσεως αυτής λόγω καταγγελίας, να καταβάλει στον επαγγελματία, μεταξύ άλλων, τόσο τόκους υπερημερίας όσο και συμβατικούς τόκους για το χρονικό διάστημα από την εν λόγω λύση με καταγγελία μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του δανείου. Μια τέτοια σώρευση τόκων έγινε δεκτή, κατά την Prima banka Slovensko, από το Δικαστήριο με την απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés. Κατά την εν λόγω διάδικο της κύριας δίκης, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι συμβατικοί τόκοι επιτελούν τη λειτουργία του ανταλλάγματος για τη χρήση κεφαλαίων μέχρι την αποπληρωμή τους. Δεδομένου ότι ο καταναλωτής προβαίνει σε μια τέτοια χρήση, οφείλει να καταβάλει επίσης τους συμβατικούς τόκους. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο

διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα με την εν λόγω απόφαση της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής νομοθεσίας, η οποία δεν επιτρέπει τη σώρευση τόκων υπερημερίας και συμβατικών τόκων.

37 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, το αιτούν δικαστήριο ζητούσε, μεταξύ άλλων, να διευκρινισθεί αν οι διατάξεις της οδηγίας 93/13 αντιτίθεντο σε εθνική νομολογία κατά την οποία οι συνέπειες του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας περί καθορισμού του επιτοκίου υπερημερίας η οποία δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο διαπραγματεύσεως σε σύμβαση δανείου συναφθείσα με καταναλωτή συνίστανται στην πλήρη απάλειψη των τόκων υπερημερίας ενώ εξακολουθούν να οφείλονται οι συμβατικοί τόκοι που προβλέπει η σύμβαση αυτή.

38 Ειδικότερα, το Δικαστήριο υπενθύμισε, στη σκέψη 75 της αποφάσεως Banco Santander και Escobedo Cortés, ότι η οδηγία 93/13 δεν απαιτεί από το εθνικό δικαστήριο να αφήσει ανεφάρμοστες, πέραν της ρήτρας που κηρύχθηκε καταχρηστική, και εκείνες που δεν χαρακτηρίσθηκαν ως καταχρηστικές.

39 Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε, στη σκέψη 76 της ως άνω αποφάσεως, ότι από την οδηγία αυτή δεν προκύπτει ότι η μη εφαρμογή ή η ακύρωση ρήτρας συμβάσεως δανείου καθορίζουσας το επιτόκιο υπερημερίας, λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα της, θα έπρεπε επίσης να συνεπάγεται τη μη εφαρμογή ή την ακύρωση της ρήτρας της συμβάσεως αυτής που καθορίζει το συμβατικό επιτόκιο, τούτο δε κατά μείζονα λόγο καθόσον οι διάφορες αυτές ρήτρες πρέπει να αντιδιαστέλλονται σαφώς. Το Δικαστήριο επισήμανε, στην ως άνω σκέψη, ότι, συναφώς, οι τόκοι υπερημερίας αποσκοπούν στην επιβολή κυρώσεων λόγω της μη εκπληρώσεως από τον οφειλέτη της υποχρεώσεώς του να καταβάλλει τις δόσεις του δανείου εντός των προβλεπομένων από τη σύμβαση προθεσμιών, στην αποτροπή του οφειλέτη από το να καταστεί υπερήμερος στην εκτέλεση των υποχρεώσεών του, καθώς και, ενδεχομένως, στην αποζημίωση του δανειστή για τη ζημία που υπέστη λόγω της υπερημερίας του οφειλέτη. Το Δικαστήριο τόνισε, στην εν λόγω σκέψη, ότι, αντιθέτως, οι συμβατικοί τόκοι επιτελούν τη λειτουργία του ανταλλάγματος για τη διάθεση του χρηματικού ποσού από τον δανειστή μέχρι την επιστροφή του.

40 Το Δικαστήριο στήριξε τη λύση αυτή στον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία 93/13, ο οποίος συνίσταται στην προστασία του καταναλωτή και στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών με τη μη εφαρμογή των ρητρών που κρίνονται καταχρηστικές και τη διατήρηση, κατ' αρχήν, της ισχύος των λοιπών ρητρών της επίμαχης συμβάσεως (απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés, σκέψη 75).

41 Κατά συνέπεια, αντιθέτως προς όσα φαίνεται να υποστηρίζει η Prima banka Slovensko, από την απόφαση Banco Santander και Escobedo Cortés δεν προκύπτει ότι οι διατάξεις της οδηγίας 93/13 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία δεν επιτρέπει στον επαγγελματία που συνήψε σύμβαση δανείου με καταναλωτή να απαιτήσει, σε περίπτωση πρόωρης λύσεως λόγω καταγγελίας της εν λόγω συμβάσεως και επί τη βάσει των όρων αυτής, την καταβολή συμβατικών τόκων, πλέον των τόκων υπερημερίας, για το χρονικό διάστημα από την ημερομηνία της ως άνω λύσεως έως την πλήρη αποπληρωμή του κεφαλαίου του δανείου.

42 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, η οδηγία 93/13 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν έχει εφαρμογή σε εθνικές διατάξεις δυνάμει των οποίων ο καταναλωτής ο οποίος έχει συνάψει με επαγγελματία σύμβαση δανείου δεν μπορεί να υποχρεωθεί, επί τη βάσει των όρων της συμβάσεως

αυτής, σε περίπτωση πρόωρης λύσεώς της λόγω καταγγελίας, να καταβάλει στον επαγγελματία τους συμβατικούς τόκους για την περίοδο από την ως άνω λύση μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του κεφαλαίου του δανείου, εφόσον η καταβολή των τόκων υπερημερίας και των λοιπών συνομολογηθεισών ποινικών ρητρών οι οποίες οφείλονται βάσει της εν λόγω συμβάσεως παρέχει τη δυνατότητα αποκαταστάσεως της ζημίας την οποία πράγματι υπέστη ο επαγγελματίας.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

43 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαίνεται:

Υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, η οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν έχει εφαρμογή σε εθνικές διατάξεις δυνάμει των οποίων ο καταναλωτής ο οποίος έχει συνάψει με επαγγελματία σύμβαση δανείου δεν μπορεί να υποχρεωθεί, επί τη βάσει των όρων της συμβάσεως αυτής, σε περίπτωση πρόωρης λύσεώς της λόγω καταγγελίας, να καταβάλει στον επαγγελματία τους συμβατικούς τόκους για την περίοδο από την ως άνω λύση μέχρι την πραγματική αποπληρωμή του κεφαλαίου του δανείου, εφόσον η καταβολή των τόκων υπερημερίας και των λοιπών συνομολογηθεισών ποινικών ρητρών οι οποίες οφείλονται βάσει της εν λόγω συμβάσεως παρέχει τη δυνατότητα αποκαταστάσεως της ζημίας την οποία πράγματι υπέστη ο επαγγελματίας.

(υπογραφές)